

**การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพ
ชุมชนบ้านมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา***
DEVELOPING ECONOMIC SELF-RELIANCE AND OCCUPATION PROMOTION OF
BAAN MAHARAJ COMMUNITY, MAHARAJ DISTRICT, AYUTTHAYA PROVINCE

นฤมล ญาณสมบัติ

Narumol Yansombat

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

E-mail: narumolY5465@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. พัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทน ครอบครัวละ 1 คน จำนวน 50 ครอบครัวใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน อสม.ประจำหมู่บ้าน จำนวน 1 คน ประชาญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน สมาชิกอาสาในท้องถิ่น จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 56 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษาเชิงคุณภาพใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 56 ปีขึ้นไป การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพรับจ้าง ไม่มีการประกอบอาชีพเสริม รายได้ครัวเรือนระหว่าง 5,001-10,000 รายจ่ายครัวเรือนระหว่าง 10,001-15,001 ส่วนใหญ่ไม่มีภาระหนี้สิน และไม่มีการออมเงิน และไม่ทำบัญชีครัวเรือน การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพของชุมชนบ้านมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการผ่าน 3 กิจกรรม ซึ่งเป็นความต้องการร่วมกันของชุมชน ดังนี้ 1. กิจกรรมอบรมการทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพ 2. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ การสอนทำขนมครองแครงกรอบ เค้กกล้วยหอมแบบนั่ง ขนมสาลี และ 3. กิจกรรมปลูกพืชสวนครัว

คำสำคัญ: ศักยภาพ; การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ; ส่งเสริมอาชีพ

Abstract

Objectives of this research were:1. To study the general conditions and economic self-reliance problems of the Ban Maharaj community, Maharaj district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province,2. To develop the economic self-reliance potential of the Ban Maharaj community, Maharaj district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The methodology was the mixed methods: The quantitative method collected data from samples that were families or representatives on a 1 family for 50 household, 1 community leader, 1 village health volunteer (VHV) 1 village villager philosopher, 1 local elder,1 representative of the community enterprise, and 1 village committees member totaling 56 people were used in the research. The quantitative study used a questionnaire on economic self-reliance. A qualitative study using participatory action research by In-depth interviews.

The results of the research were as follows: Most of them were female, age 56 years and over, primary education, non-employment occupation, and no additional occupation, household income between 5,001-10,000 Household expenses between 10,001-15,001 Most of them had no debt burden and no savings and did not make a household account developing the self-reliance potential for the economy and career promotion of Baan Maharaj Community, Maharaj District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. It was carried out through 3 activities which were common needs of the community as follows; 1) household accounting training and occupational cost accounting, 2) Career promotion activities such as Crispy caramel chips (Krong Krang crispy), steamed banana cake, and Thai sponge cake, and 3) planting vegetable activity.

Keywords: Potential; Economic self-sufficiency; Occupation promotion

บทนำ

จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นพื้นฐานนำมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เป้าหมายหลักคือ การพัฒนาประเทศมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง” เน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ โดยหนึ่งในยุทธศาสตร์ คือ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มุ่งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน แก้ไขปัญหาความยากจน รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง และได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงมหาดไทย ตามโครงการ “ลดความเหลื่อมล้ำ แบ่งปันความสุข” เป็น 1 ใน 8 กลุ่ม โครงการเน้นหนักที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเชิงผลสัมฤทธิ์ โดยโครงการดังกล่าวเน้นการส่งเสริม เศรษฐกิจฐานรากแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบ ความยากจนระดับครัวเรือน พัฒนาคุณภาพชีวิตและขยายโอกาสคนยากจนในการเข้าถึงทรัพยากรและการให้บริการของรัฐ และวาระกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2560 ปัจจัยขับเคลื่อนที่หนึ่งคือการพัฒนาอาชีพครัวเรือนด้วยการสร้างสมาชิกชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่ผ่านมา ปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในชนบทภาคการเกษตรแบบดั้งเดิม ปลูกพืชเชิงเดี่ยวแบบด้อยคุณภาพ ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้น แต่ราคาผลผลิตตกต่ำ และการรวมกลุ่มอาชีพยังค่อนข้างน้อย ขาดการวางแผนการผลิตและการตลาด ไม่มีอาชีพเสริมหลังฤดูการผลิต ประชาชนชนบทเคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพในเมือง ทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เป็นช่องว่างของความแตกต่างยิ่งสูงขึ้น รวมทั้งยังมีพฤติกรรมขาดการออมและมีแนวโน้มหนี้สินสะสมสูงขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นความคาดหวังในการที่จะแก้ไขความยากจน เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ด้วยการใช้พลังประชารัฐในระดับกลางและระดับพื้นที่ภายใต้ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน

การส่งเสริมการพึ่งตนเองระดับชุมชนนั้นเป็นสิ่งดีและควรสนับสนุนเนื่องจากครัวเรือนและชุมชนเป็นฐานรากที่สำคัญต่อสังคม โดยเฉพาะเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายของชาวชุมชน ไม่มีหนี้สินที่ไม่อาจชดใช้คืนได้ แต่สามารถมีหนี้สินจากการลงทุนเพื่อเกษตรกรรมหรือเพื่อธุรกิจได้ ในการที่หมู่บ้านจะพึ่งตนเองได้นอกจากจะทำให้สามารถปรับตัวและรักษาความสมดุลระหว่างภายในชุมชนกับกระแสโลกาภิวัตน์แล้ว ยังเป็นการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจที่เผชิญอยู่ในปัจจุบันได้ ดังที่ ศุภณิษ จันทรสอง (2563) กล่าวว่า

การส่งเสริมอาชีพเป็นกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้และยังเป็นวิธีที่จะส่งเสริมให้ชุมชนได้เกิดกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย มีการพึ่งพาอาศัยกันและเกิดความสามัคคีในชุมชน ผ่านการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนมี อย่างไรก็ตามในแต่ละชุมชนย่อมมีแนวทางและวิธีการในการพึ่งตนเองที่แตกต่างกันไปตามบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาชุมชน เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2544) ดังที่ หทัยชนก คະตะสมบุรณ์ (2563) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน: ตำบลเนินศาลา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ส่วนกระบวนการจัดการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการในการพัฒนา ตามผลการศึกษา โครงการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านนาบอน จังหวัดเลย

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จะเห็นว่าการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อการสร้างเศรษฐกิจฐานรากชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง ให้ชาวบ้านมีภูมิคุ้มกันที่ดี สร้างความสมดุลทางรายได้ รัฐบาลรับ รัฐบาลจ่าย หนี้สินลด เงินออมเพิ่ม มีการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ อันจะทำให้เกิดการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนาศักยภาพชุมชนและส่งเสริมอาชีพ โดยศึกษาบริบทพื้นที่สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งเป็นฐานรากในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้วิธีการผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการสำรวจสภาพทั่วไปและปัญหาการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation action research – PAR) การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม รวมทั้งการประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกในชุมชนบ้านมหาราช หมู่ที่ 1 ตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 120 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัย คือ ตัวแทนของแต่ละครัวเรือนที่สามารถตอบคำถามและให้ข้อมูลได้ ครัวเรือนละ 1 คน จำนวน 50 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน อสม.ประจำหมู่บ้าน 1 คน ประชาชนชาวบ้าน 1 คน สมาชิกอาวุโสในท้องถิ่น จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน 1 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัยประกอบไปด้วย การศึกษาเชิงปริมาณใช้แบบสำรวจสภาพชุมชนทางด้านกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และแบบสอบถามเกี่ยวกับการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ ในประเด็น 1.อาชีพ 2. รายได้-ค่าใช้จ่าย 3.หนี้สินและการออม 4.การจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนในการประกอบอาชีพ 5. การได้รับความช่วยเหลือและความต้องการความช่วยเหลือของครัวเรือนทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษาเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) ในขณะการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ(workshop) เป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังได้จัดการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม เอกสารเผยแพร่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการพึ่งพาตนเอง และการส่งเสริมอาชีพของชุมชน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน อสม.ประจำหมู่บ้าน 1 คน ประชาชนชาวบ้าน 1 คน สมาชิกอาวุโสในท้องถิ่น จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน 1 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน 1 คน การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) ในขณะการฝึกอบรม กิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังได้จัดการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) กับชาวบ้านเพื่อระดมแนวคิดค้นหาศักยภาพของชุมชน ปัญหา อุปสรรค และความต้องการของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือค่าค่าความถี่ ร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ด้วยการสังเคราะห์ การวิเคราะห์ SWOT และตีความเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาผู้วิจัยได้ยึดตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปและปัญหาการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านมหาราช พบว่า ชุมชนบ้านมหาราช ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอมหาราช ระยะทางจากจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ประมาณ 26 กม.สภาพทั่วไป พื้นที่ เป็นที่ราบลุ่มสลับกับที่ดอน มีแม่น้ำ ลพบุรีไหลผ่านกลางตำบล โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำนา มีประชากรอาศัยอยู่ 120 ครัวเรือน มี กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 1 กลุ่ม คือวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ราษฎรมีรายได้ เฉลี่ยประมาณ 60,000 บาท ต่อปี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 55.36 และเพศชายมีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 44.64 ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 56 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57 และมีอายุระหว่าง 25-35 ปี น้อยที่สุดจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.71 ด้านการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษามากที่สุดจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี น้อยที่สุดจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 การประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ทั่วไปจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 23.21 และประกอบอาชีพรับราชการน้อยที่สุดจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.36 ด้านอาชีพเสริมประชากรส่วนใหญ่ไม่มีการประกอบอาชีพเสริมจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 94.64 และมีอาชีพเสริมจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.36 ปัญหาและ อุปสรรคในการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาการประกอบอาชีพมากที่สุดจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 55.36 และไม่ประสบปัญหาจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 44.64 ด้านรายได้ ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ครัวเรือนระหว่าง 5,001-10,000 บาท มากที่สุดจำนวน 34 คน คิด เป็นร้อยละ 60.71 และมีรายได้ระหว่าง 20,001 บาทขึ้นไปน้อยที่สุดจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อย ละ 3.57 รายจ่ายครัวเรือนระหว่าง 10,001 – 15,001 บาทมากที่สุดจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อย ละ 46.43 และมีรายจ่ายครัวเรือนตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไปน้อยที่สุดจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อย ละ 3.57 ด้านภาระหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 66.07 และมีภาระหนี้สินของครัวเรือนจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 33.93 ด้านการออมเงินของ ครัวเรือนประชากรส่วนใหญ่ไม่มีการออมเงิน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57 มีการออม เงินจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 46.42 ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของครัวเรือนจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 89.29 และมีการทำทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.71 ประชากรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 82.14 ได้รับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อย ละ 17.86 มีความต้องการความช่วยเหลือของครัวเรือนทางด้านเศรษฐกิจจำนวน 50 คน คิดเป็น

ร้อยละ 89.29 และไม่ต้องการความช่วยเหลือของครัวเรือนทางด้านเศรษฐกิจจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.71

ผลการสัมภาษณ์และประชุมผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับชุมชน จนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่จะพัฒนาร่วมกัน ชุมชนมีการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน ข้อมูลครัวเรือน ศักยภาพของชุมชน มีการพูดคุยเพื่อค้นหาปัญหาและแนวทางการแก้ไข นำมาสู่การวิเคราะห์ SWOT ของชุมชน พบว่า มีประเด็นที่เป็นจุดอ่อนซึ่งจะเกิดการนำไปพัฒนา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT ชุมชนบ้านมหาราช

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
<ul style="list-style-type: none"> -ชุมชนเป็นที่ตั้งของอำเภอมหาราช มีพื้นที่ไม่กว้างจนเกินไป การคมนาคมสามารถเชื่อมโยงได้หลายจังหวัด - ชุมชนยังคงมีสภาพแวดล้อมที่ดี คงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนชนบท ไม่มีมลพิษด้านสิ่งแวดล้อม - มีผู้นำชุมชนที่ดี มีปราชญ์ชาวบ้าน พัฒนาการอำเภอ ผู้บริหารหน่วยงานในท้องถิ่นพร้อมที่จะให้การส่งเสริมพัฒนา - สมาชิกในชุมชนรู้จักและคุ้นเคยกันอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นเหมือนพี่น้อง - ชุมชนมีการสื่อสารที่ดี สมาชิกของชุมชนรับทราบข่าวสารข่าวสารที่สำคัญอย่างทั่วถึง -มีการรวมกลุ่มอาชีพ ได้แก่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตน้ำเพื่อสุขภาพ -สมาชิกในชุมชนเพศหญิงส่วนใหญ่มีความสามารถด้านคหกรรม เพศชายมีความสามารถด้านเกษตรกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> -สมาชิกในชุมชนยังขาดความรู้ในด้านการทำบัญชี ครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพ -สมาชิกในชุมชนยังขาดความรู้ในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ -สินค้าที่ชุมชนร่วมผลิตมีน้อยและไม่หลากหลาย -ชุมชนยังขาดความรู้ทางด้านการบริหารจัดการกลุ่ม -สมาชิกส่วนใหญ่มีอายุมากและมีโรคประจำตัว
โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
<ul style="list-style-type: none"> -ชุมชนได้รับการส่งเสริมศักยภาพของคนชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐ - การคมนาคมสามารถเชื่อมโยงได้หลายพื้นที่รวมถึงจังหวัดใกล้เคียง - มีช่องทางการตลาด ชุมชนมีการนำสินค้าไปจำหน่ายยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอ คือ พุทธอุทยานมหาราชและตลาดน้ำหลวงปู่ทวด 	<ul style="list-style-type: none"> -ความไม่ต่อเนื่องในด้านการส่งเสริมอาชีพที่เกิดจากงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ -วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต คนรุ่นเก่ายังตามเทคโนโลยีไม่ทัน -เศรษฐกิจของประเทศมีความผันผวนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจระดับรากหญ้า -ภัยพิบัติต่างๆ เช่น การเกิดอุทกภัย การเกิดโรคระบาด(COVID-19) ทำให้วิถีชีวิตหยุดชะงัก

2. การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองและส่งเสริมอาชีพของชุมชนบ้านมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการจัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการจัดเวทีประชาคม ณ ที่ว่าการอำเภอมหาราช ผลจากการประชุมระดมความคิดเห็น ความต้องการในการดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง มีการจัดกิจกรรมดังนี้

2.1 กิจกรรม อบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพ

การอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนในการประกอบอาชีพ เป็นสิ่งที่สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีความรู้เพื่อที่จะได้สามารถรู้ถึงรายรับและรายจ่ายทำให้สามารถวางแผนการเงินของครัวเรือนได้ โดยเชิญวิทยากรจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านสามารถจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละเดือนได้ตามสมุดคู่มือที่แจกให้ การจดบันทึกทำให้รู้ถึงรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ชาวบ้านใช้แนวคิดลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ของใช้ฟุ่มเฟือย การพนันต่างๆ ทำให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีต้นทุนอาชีพเพื่อให้สามารถวิเคราะห์รายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละงวดโดยมีทำให้ทราบผลประกอบการที่แท้จริงว่าได้กำไรหรือขาดทุน รู้จักการลดต้นทุนในการผลิต เช่น ลดการใช้สารเคมี ทำปุ๋ยจากพืชธรรมชาติไว้ใช้เอง ชาวบ้านให้ความสนใจในการเรียนรู้และได้ลงมือปฏิบัติจริงและให้นำกลับไปบันทึกที่บ้าน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ติดตามการบันทึกบัญชีครัวเรือนชาวบ้านพบว่ายังมีการทำอย่างต่อเนื่อง

2.2 กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ

สมาชิกในชุมชนมีความต้องการให้ส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้ โดยส่วนใหญ่ต้องการให้มีการสอนการทำขนม เนื่องจากชุมชนมีร้านค้าที่พุทธอุทยานมหาราชและตลาดน้ำหลวงปู่ทวด เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแต่ยังขาดผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย จึงได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการทำขนมที่ใช้อุปกรณ์ซึ่งไม่ยุ่งยาก วัตถุดิบหาได้ง่ายและมีต้นทุนไม่สูงมากนัก ชาวบ้านสามารถทำได้ทุกครัวเรือน ได้แก่ เค้กกล้วยหอมแบบหนึ่ง สาลี ครอบแครงกรอบ โดยมีสมาชิกเข้าอบรมจำนวน 30 คน โดยได้เชิญวิทยากรจาก กศน.พระนครศรีอยุธยา มาให้ความรู้เกี่ยวกับสูตร และวิธีการทำ สาคูและลงมือปฏิบัติการเตรียมวัตถุดิบตลอดจนขั้นตอนการปรุง รวมถึงบรรจุภัณฑ์ สมาชิกในกลุ่มมีการรวมตัวกันทำขนมสามารถสร้างรายได้โดยนำไปขายให้กับคนในชุมชนและนอกชุมชน แบ่งให้สมาชิกและบางส่วนเก็บไว้ในกลุ่มเพื่อใช้ในการลงทุนครั้งต่อไป

2.3 กิจกรรมปลูกพืชสวนครัว

สมาชิกในชุมชนมีความต้องการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีการปลูกพืชสวนครัว เพื่อลดรายจ่ายในหมวดอาหารและส่วนที่เหลือสามารถแจกจ่ายให้เพื่อนบ้านหรือขายได้ในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง ทำให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยทุกครัวเรือน

สามารถทำได้โดยใช้พื้นที่ข้างบ้าน หรือหลังบ้าน บางบ้านมีพื้นที่น้อยจะปลูกใส่กระถาง พืชผักสวนครัวที่นิยมปลูก เช่น กวางตุ้ง คื่นช่าย ผักบุ้ง มะนาว มะกรูด ขิง ข่า ตะไคร้ พริก แพง บวบ ฟักทอง กะเพรา โหระพา ใบแมงลัก ต้นหอม ผักชี เป็นต้น

จากผลการดำเนินกิจกรรมก่อให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์กับชุมชน ดังนี้

ผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้นกับชุมชน

- เกิดการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อการผลิต
- เกิดการยกระดับศักยภาพชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และบัญชีต้นทุนอาชีพ มีความรู้ในการทำขนมเค้กกล้วยหอม ขนมสาเล่ และขนมครองแครงกรอบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์
- สมาชิกในชุมชนมีอาหารไว้รับประทานจากกิจกรรมปลูกพืชสวนครัว

ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นกับชุมชน

- สมาชิกและชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยทำขนมขายได้เดือนละ 5,000 บาท เก็บไว้ในกลุ่มเพื่อใช้ในการลงทุนครั้งต่อไป มีการแบ่งผลกำไรให้สมาชิกตามข้อตกลงของกลุ่ม
- สมาชิกมีรายจ่ายลดลง ประมาณเดือนละ 500 บาท เนื่องจากปลูกผักไว้รับประทาน และส่วนที่เหลือสามารถเก็บขายได้

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน

เกิดการรวมกลุ่มในชุมชน ชุมชนได้เรียนรู้การค้นหาปัญหาและการแก้ไข ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนทุกกิจกรรม เกิดการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สมาชิกได้มีอาชีพ รายได้เพิ่มขึ้น มีความอยู่ดีกินดีช่วยลดปัญหาหนี้สินครัวเรือน เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาของตนเองสู่เยาวชนรุ่นหลัง สมาชิกในชุมชนเกิดความรักความสามัคคี ชุมชนมีความสุข

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพ ชุมชนบ้านมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้นำประเด็นข้อค้นพบดังกล่าวมาทำการอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพโครงสร้างของชุมชน ชาวบ้านมหาราชส่วนใหญ่มีปัญหาในการประกอบอาชีพ ไม่มีอาชีพเสริม มีรายได้ครัวเรือนระหว่าง 5,001-10,000 บาท รายจ่ายครัวเรือนระหว่าง 10,001 – 15,001 บาท ด้านภาระหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีการออมเงิน ไม่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ มีความต้องการความช่วยเหลือของครัวเรือนทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากการทำการเกษตรได้ผลผลิตน้อย ชาวบ้านจึงมีอาชีพรับจ้างทั่วไป ยังขาดความรู้และทักษะทางด้านอาชีพ รายได้ครัวเรือนน้อยกว่าภาระค่าใช้จ่ายแต่ส่วนใหญ่ยังไม่หนีหนี้เนื่องจากบุตรหลานที่ไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมส่งเงินกลับมาให้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่มีเงินออม สาเหตุเนื่องจาก 1.รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย 2.ขาดการวางแผนการเงิน และพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เพศหญิง มีศักยภาพในการส่งเสริมอาชีพทางด้านคหกรรมและเกษตรกรรม สมาชิกในชุมชนรู้จักและคุ้นเคยกันอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นเหมือนพี่น้อง มีผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนมีการสื่อสารที่ดี สมาชิกของชุมชนรับทราบข่าวสารที่สำคัญอย่างทั่วถึง เนื่องจากมีผู้นำชุมชนและทีมงานบริหารที่ดี ผู้บริหารหน่วยงานในท้องถิ่นพร้อมร่วมส่งเสริมพัฒนากับหน่วยงานภาครัฐ ชุมชนได้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพผลิตภัณฑ์ความชุ่มชื้นน้อย เนื่องจากขาดการส่งเสริมที่ต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยครั้งนี้ชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกมีความต้องการพัฒนาศักยภาพตนในการพึ่งตนเองและส่งเสริมอาชีพ ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพล ภูมรินทร์พงศ์ และคณะ (2562) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนาอาชีพกลุ่มผู้นำสตรี ตำบลน้ำร้อน อำเภอมืองจังหวัดตาก ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สมาชิกมีความต้องการได้รับการส่งเสริมให้จัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมให้กับผู้นำสตรีและกลุ่มแม่บ้านและช่วยเหลือในการบริหารจัดการกลุ่ม ต้องการให้มีการอบรมความรู้ในการผลิตด้วย โดยดำเนินการประชุมระดมสมองร่วมกัน และฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับสมาชิกที่ สนใจ เกิดการเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการ ผลิต การตลาด การเงิน การบัญชีและการบริหารจัดการกลุ่มได้เอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยชนก คตะตะสมบุรณ์ (2563) พบว่าการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน เป็นการสร้างความสมดุลพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งทางด้านสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการบริหารจัดการกลุ่มโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม โปร่งใสตรวจสอบได้ ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันซึ่ง

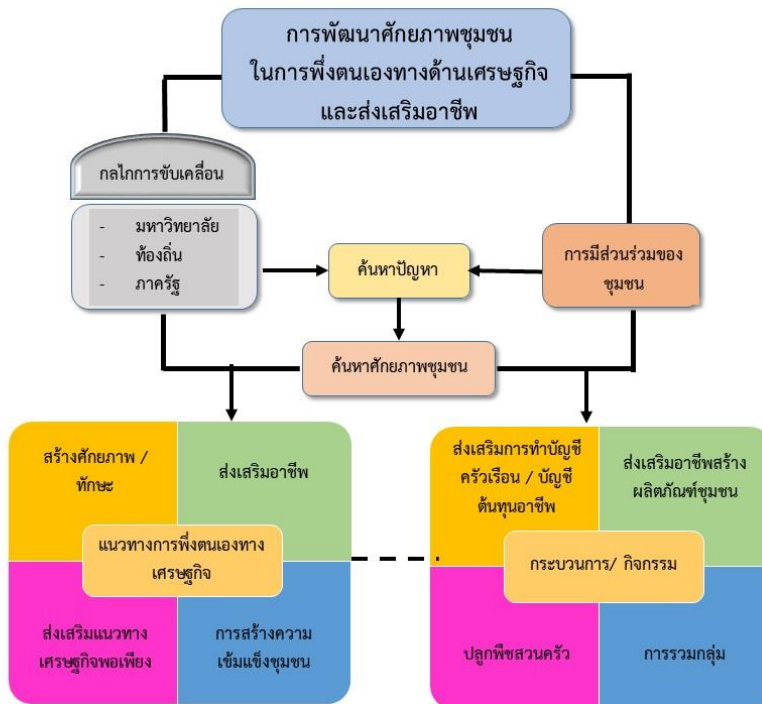
กันและกัน ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน การพัฒนาศักยภาพชุมชน เป็นการค้นหาและพัฒนาจุดเด่นเพื่อยกระดับให้เอื้อต่อการสร้างอาชีพ การจ้างงานและสร้างคุณค่าไปพร้อมๆกันโดยชาวบ้านเป็นกลไกหลักในการพัฒนาความ

2. การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการร่วมกัน ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับสมาชิกในชุมชน ตามกรอบการพัฒนาศักยภาพ 3 ด้าน คือ 1. กิจกรรมอบรมการทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีต้นทุนอาชีพ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างรายรับ-รายจ่ายของครัวครัวเรือน อบรมการทำบัญชีต้นทุนอาชีพเพื่อให้สามารถวิเคราะห์รายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละงวดโดยมีทำให้ทราบผลประกอบการที่แท้จริงว่าได้กำไรหรือขาดทุน รู้จักการลดต้นทุนในการผลิต เช่น ลดการใช้สารเคมี ทำปุ๋ยจากพืชธรรมชาติไว้ใช้เอง แจกสมุดบัญชีรับ-จ่าย สมุดต้นทุนประกอบอาชีพกลับไปทำที่บ้าน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น มีเงินออมเพิ่มขึ้น การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการสร้างวินัยการใช้จ่ายให้กับตนเองและครอบครัว ทำให้มีการใช้จ่ายแบบพอเพียงตามรายได้ที่หามาได้ เป็นการพึ่งตนเองในระดับครอบครัวและชุมชน (ภัทรธิดา ผลงามและคณะ, 2561) 2. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ สอนทำขนมครกทรงแครงกรอบ เค้กกล้วยหอมแบบนั่ง ขนมสาเล่ ใช้อุปกรณ์ในการทำไม่ยุ่งยาก วัตถุดิบหาได้ง่ายและมีต้นทุนไม่สูงมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภณิข จันทรสอง (2563) ที่ทำการศึกษา เรื่อง การสื่อสารเพื่อพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองและการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน บ้านแม่ทะลุ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การจัดกิจกรรมฝึกอาชีพและส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมการเป็นผู้ประกอบการ มีองค์ประกอบ 3 ประการหลัก ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของชุมชน การสร้างรายได้ใหม่ของชุมชน และการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ชุมชนสามารถคำนวณต้นทุน กำไร และสามารถจดบันทึก ชั่ง ตวง วัด อย่างเป็นระบบเพื่อให้ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์มีคุณภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน สามารถกำหนดราคาที่เหมาะสม และนำไปสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงรู้จักการออม 3. กิจกรรมปลูกพืชสวนครัว สมาชิกในชุมชนมีความต้องการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีการปลูกพืชสวนครัว จึงใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงและแบ่งปันนำมาเป็นอาหาร ดำรงชีวิตได้ เพื่อลดรายจ่ายในหมวดอาหารและส่วนที่เหลือสามารถแจกจ่ายให้เพื่อนบ้านหรือขายได้ในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง ทำให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพล ยะจอม (2552) ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ระดับการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในส่วนของการปลูกพืชผักสวนครัว ไว้กินเองในครัวเรือน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกาธรัตน์ พินิจวัฒน์ (2561) ที่กล่าวว่า อาชีพเสริมในชุมชนที่ชาวบ้านต้องการมากที่สุด คือ อาชีพเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษจำหน่าย การเพาะเห็ด ส่วนแนวทางและวิธีการ

ส่งเสริมอาชีพภายในหมู่บ้าน คือ การจัดอบรมให้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างอาชีพ รวมทั้งการหาตลาดเพื่อรองรับสินค้าที่ชุมชนผลิต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฐศิพร แสงเยื่อนและคณะ (2561) พืชที่นำมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน สามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารจากการใช้ผลผลิตในสวนครัวเรือนคิดเป็น มูลค่า 7,096.63 บาทต่อปีต่อไร่ และชุมชนร่วมกันเสนอแนวทางการจัดการและจัดทำสวนครัวเรือน ได้แก่ 1) การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและการแทนมูลค่าในการใช้ผลผลิตสวนครัวเรือน 2) การปลูกจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าพืชสวนครัว 3) การให้ความรู้และทักษะด้านการเกษตร และ 4) การสร้างเครือข่ายสวนครัวเรือนในชุมชนเพื่อสร้างความ มั่นคงทางอาหารในครัวเรือนและชุมชนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน จะต้องผ่านกลไกการขับเคลื่อนจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นในส่วนของหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น หรือมหาวิทยาลัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมค้นหาปัญหา และศักยภาพ และต้นทุนทรัพยากรในด้านต่างๆ ของชุมชน เมื่อได้ปัญหาและศักยภาพชุมชนแล้ว จะผ่านกระบวนการวิเคราะห์เพื่อการพัฒนา โดยจากการศึกษาพบว่า จะต้องมีการส่งเสริม 4 ด้าน คือ สร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ซึ่งมีแนวทางนำมาปฏิบัติผ่านกิจกรรม สร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้การรวมกลุ่มสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโดยการให้ความรู้ทางด้านบัญชีครัวเรือน/บัญชีต้นทุนอาชีพ สร้างรายได้ผ่านการส่งเสริมอาชีพสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน ลดรายจ่ายโดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกิจกรรมปลูกพืชสวนครัว

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรมีการส่งเสริมให้ความรู้การทำบัญชีครัวเรือน-บัญชีต้นทุนอาชีพ มีการติดตามการบันทึกรายรับ-รายจ่าย ของครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ
2. รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมชุมชนให้มีอาชีพเสริม โดยส่งเสริมอาชีพให้เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ควรจะส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้ครอบคลุมทุกๆ ด้าน เช่น ด้านการวางแผนงาน การติดต่อประสานงาน การหาตลาด รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
2. ควรมีการส่งเสริมศักยภาพชุมชนในการทำตลาดดิจิทัล เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ให้กับสินค้าชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเรื่องศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีหรือเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านจิตใจ และด้านสังคมวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- จตุพล ยะจอม. (2552). *การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน* (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2544). *แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชิทธรรศน์.
- นัฐศิพร แสงเยื่อน และคณะ. (2561). “สวนครัวเรือน” ความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน ชุมชนวัดบางอ้อยช้าง จังหวัดนนทบุรี. *วารสาร วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 10(6), 471-473.
- ผการัตน์ พินิจวัฒน์. (2561). การส่งเสริมอาชีพให้ชุมชน: กรณีศึกษา บ้านโพธิ์ไทร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 6(3), 927-935.
- ภัทรธิดา ผลงามและคณะ. (2561). การพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจชุมชนบ้าน นาบอน จังหวัดเลย. *วารสาร วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 10(1), 44-54.
- รัฐพล ภูมิรินทร์พงศ์และคณะ. (2562). การพัฒนาอาชีพกลุ่มผู้นำสตรี ชุมชนบ้านสันติสุข ตำบล น้ำรีม อำเภอเมือง จังหวัดตาก. *วารสาร วิชาการรับใช้สังคม*, 3(2), 55-63.
- ศุภณิข จันทร์สอง. (2563). การสื่อสารเพื่อพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองและการส่งเสริม อาชีพให้กับชุมชน กรณีศึกษา : บ้านแม่ทะลุ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสาร การพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 8(2), 414-427.
- หทัยชนก คตะสมบุรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานราก อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสาร สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(2), 475-488.